

ELK 227 ENERJİ BİLGİSİ VE YÖNETİMİ CEVAP ANAHTARI

1a). Üretim Lisansı – Dağıtım Lisansı Temel Farkı Üretim lisansı, bir şirketin elektrik üretim tesisi kurmasına, işletmesine ve elektrik üretip satmasına izin verir. Yani faaliyet alanı elektrik üretmek ve bunu serbest piyasaya sunmaktır. Üretim şirketleri iletim/dağıtım tarafında görev almaz, sadece üretim yapar. Dağıtım lisansı ise belirli bir coğrafi bölgede dağıtım şebekesinin işletilmesi, yatırım yapılması, bakım-onarım yapılması ve tüketicilere elektrik altyapısının ulaştırılmasından tekel modeliyle sorumludur. Dağıtım şirketleri elektrik satmaz, sadece elektrik enerjisinin şebeke üzerinden taşınması ve dağıtılması işini yürütür.

1b). Tedarik lisansı, bir şirketin tüketicilere elektrik enerjisi satması, ikili anlaşmalar yapması, serbest tüketici portföyü oluşturması ve perakende tedarik hizmeti sunmasını sağlayan lisanstır. Bu lisans ile şirket: Elektrik satın alabilir (üreticiden veya piyasadan) Elektrik satabilir, Serbest tüketicilerle ikili anlaşma yapabilir, Portföy oluşturabilir, Perakende satış faaliyetlerini yürütebilir. Son Yıllardaki Düzenleme (EPDK Güncel Yaklaşımı) EPDK, son yıllarda tedarik lisanslarında sermaye şartlarını artırmış, mali yeterlilik kriterlerini sıkılaştırmış ve “tedarik lisansı sahibi şirketlerin finansal yapısının güçlendirilmesini” amaçlayan düzenlemeler yapmıştır. Özellikle 2022–2024 döneminde, piyasa risklerini azaltmak için teminat ve sermaye gereklilikleri yükseltilmiş, bazı yükümlülükler yeniden tanımlanmıştır.

2).1. İthalat Lisansı bir şirketin yurtdışından doğal gaz satın almasına ve bu gazı Türkiye’ye getirmesine izin verir. Bu lisans sahipleri: Uluslararası boru hattı, LNG(sıvılaştırılmış doğal gaz) veya spot LNG yoluyla gaz ithal edebilir, Uzun dönemli gaz tedarik anlaşmaları yapabilir, İthal ettiği gazı toptan satış şirketlerine, serbest tüketicilere veya piyasaya sunabilir. Amaç: Türkiye’nin gaz arzını sağlamak, tedarik çeşitliliğini artırmak. Not: İthalat lisansı, dağıtım veya iletim faaliyetlerini kapsamaz; sadece ticarete yöneliktir. 2. İletim Lisansı doğal gazın boru hatları üzerinden taşınması ve ulusal iletim şebekesinin işletilmesi için verilen lisanstır. Bu lisansı genellikle BOTAŞ ve bazı özel şirketler kullanır. İletim şirketleri: Yüksek basınçlı boru hattı altyapısını işletir, Gaz akışını planlar ve kontrol eder, Ulusal İletim Sistemi’ne giriş–çıkış kapasitelerini yönetir, Taşıma tarifelerini uygular (EPDK tarafından belirlenir). Amaç: Gazın ülke içinde güvenli, sürekli ve kaliteli şekilde taşınmasını sağlamak. Önemli fark: İletim şirketi doğrudan tüketiciye gaz satmaz, sadece gazı taşır. 3. Dağıtım lisansı, şehir içi doğal gaz dağıtım şebekesinin kurulması ve işletilmesini kapsar. Bu lisans

tekil bölge esaslı tekel lisansı şeklindedir Dağıtım şirketleri: Şehir içi dağıtım hatlarını kurar ve işletir, Konut, sanayi ve ticarethanelere gaz arzını sağlar, Sayaç okuma, bağlantı, abonelik işlemlerini yürütür, LNG ya da CNG bazlı dağıtımı destekleyebilir. Özelliği: Dağıtım lisansı son kullanıcıya hizmet sunan tek lisans türüdür.4. Depolama Lisansı doğal gazın yer altı tuz kavernaları, doğal gaz depoları veya LNG terminallerinde uzun veya kısa dönemli olarak depolanması faaliyetini içerir. Bu lisansı taşıyan şirketler: Yeraltı depolama tesisleri (Silivri yeraltı depolama gibi) veya LNG terminallerinde (FSRU dahil) depolama hizmeti verebilir. Depolama şirketleri: Depolanan gaz için kapasite tahsisi yapar, Kullanıcılara depolama ve yeniden gazlaştırma hizmeti sunar, Arz güvenliğini destekler (özellikle kış talep artışlarında). Önemli nokta: Depolama lisansı, gaz ticareti yapma yetkisi değil; sadece depolama hizmeti sunma yetkisidir.

3). Elektrik Piyasası Yan Hizmetler Yönetmeliği'nin temel amacı, Türkiye elektrik sisteminin güvenli, kaliteli, sürekli ve dengeli bir şekilde işletilebilmesi için üretim tesisleri ve diğer piyasa katılımcıları tarafından sunulan yan hizmetlerin planlanması, temini, işletilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir. Elektrik sistemi arz-talep anlık olarak dengede olmayı gerektirdiğinden, bu yönetmelik; frekans kontrolü, gerilim kontrolü, yedek kapasite sağlanması, reaktif güç desteği, black-start (siyah başlatma), dengeleme gücü hizmetleri gibi yan hizmetlerin hangi koşullarda, hangi teknik kriterlerle, hangi sorumluluklarla ve hangi sözleşme türleriyle yerine getirileceğini tanımlar. Yönetmeliğin amacı; Elektrik sisteminin anlık dengesini korumak, Sistem güvenliğini artırmak, ani arızalara karşı yedek kapasite bulundurmak, Frekans ve gerilim değerlerinin teknik standartlarda kalmasını sağlamak, Şebekenin çökmesi gibi olağanüstü durumlarda sistemi yeniden devreye alacak black-start kapasitesini belirlemek, Yan hizmetler için TEİAŞ ile piyasa katılımcıları arasında yapılacak yan hizmet anlaşmalarını düzenlemek, Bu hizmetlerin maliyet, sorumluluk, performans ve cezai yaptırımlarını belirlemek, Elektrik piyasasında rekabetçi, şeffaf, izlenebilir ve adil bir yan hizmet mekanizmasını kurmaktır.

4). Petrol Piyasası Lisans Yönetmeliği, Türkiye'de petrol ürünlerinin arz zincirini düzenlemek amacıyla üç temel lisans türünü tanımlar: Rafineri Lisansı, Dağıtıcı Lisansı ve Bayi (Akaryakıt İstasyonu) Lisansı. Bu lisanslar, ham petrolden son kullanıcıya kadar uzanan petrol tedarik zincirinin her aşamasında farklı görevleri yerine getirir ve piyasanın güvenli, kaliteli ve rekabetçi bir şekilde işlemlerini sağlar.1. Rafineri lisansı, bir şirketin ham petrolü işleyerek benzin, motorin, LPG, jet yakıtı gibi petrol ürünleri üretmesine izin verir. Görevleri: Ham petrolü rafineri tesislerinde işlemek Üretilen petrol ürünlerini dağıtıcılara veya ihracat

kanallarına göndermek Kalite, depolama ve ulusal stok yükümlölüklerini yerine getirmek Piyasa zincirindeki yeri: Zincirin ilk üretim aşamasıdır → petrol ürünlerinin kaynağını oluşturur.2. Dağıtıcı lisansı, rafineriden alınan petrol ürünlerinin yurt içinde depolanması, taşınması, toptan satışı ve bayilere dağıtılması faaliyetlerini kapsar. Görevleri: Ürünleri depolamak Akaryakıt istasyonlarına (bayilere) ürün sevkiyatı yapmak Toptan satış ve lojistik faaliyetlerini yürütmek Ulusal stok ve kalite standartlarına uymak Piyasa zincirindeki yeri: Rafineri ile bayiler arasında aracı ve lojistik sağlayıcı aşamadır. 3. Bayi (Akaryakıt İstasyonu) Lisansı, akaryakıt istasyonlarının akaryakıtı tüketicilere perakende olarak satmasını sağlar. Görevleri: Akaryakıt pompa satışı yapmak Dağıtıcı ile bayilik sözleşmesi yürütmek Depolama, güvenlik ve kalite standartlarına uymak Piyasa zincirindeki yeri: Tüketicie satış yapan son aşamadır.